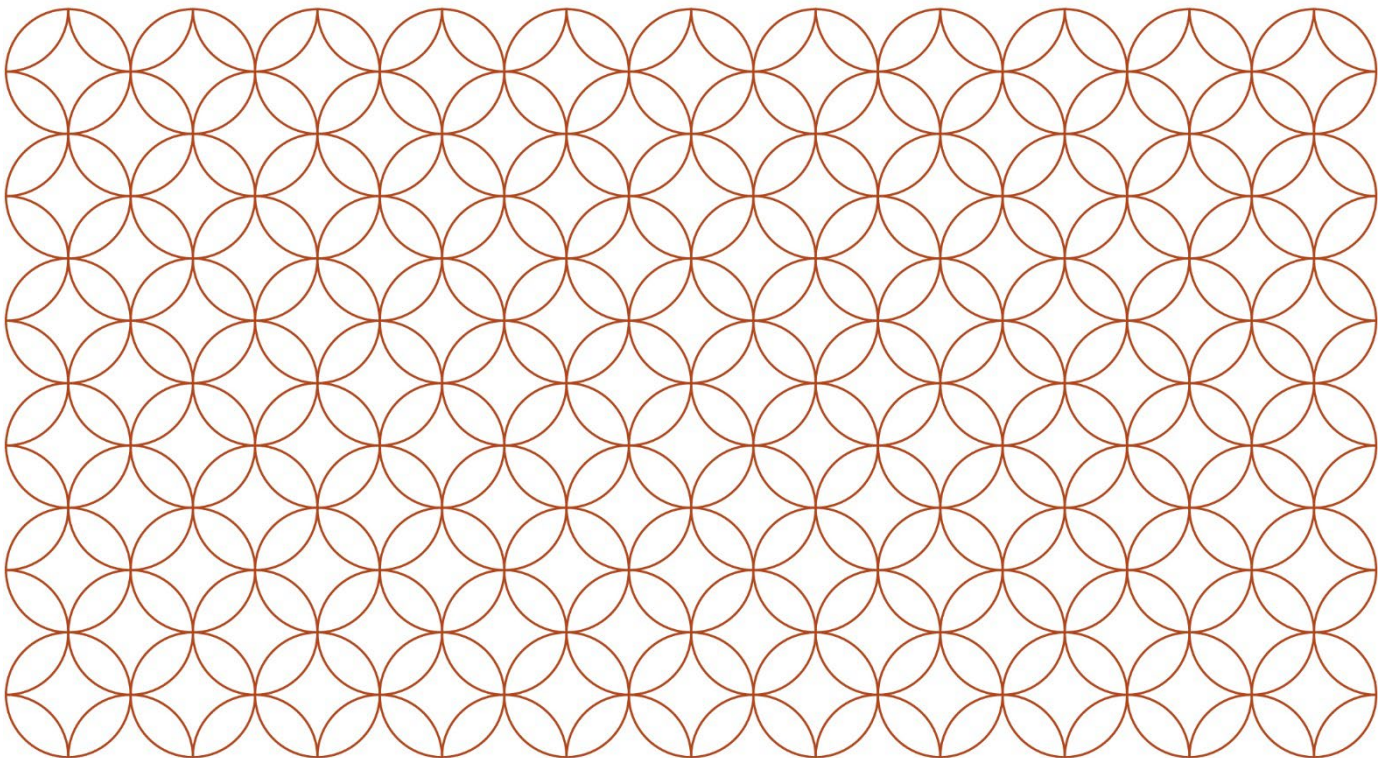

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens

Delredovisning

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2024-02-07

Diarienummer, Skolverket: 2023:1755

Diarienummer, Socialstyrelsen: 3.5–16721/2022–1

Skolverket, Stockholm 2024

Innehåll

1. Sammanfattning.....	4
2. Inledning.....	5
3. Bakgrund.....	5
4. Brobygggarutbildning – Socialstyrelsen.....	6
Erfarenheter, förutsättningar och behov	6
Varför Södertörns högskola?	7
Innehåll	7
Målgrupp	8
Utbildningen ger kursintyg	8
Spridning och marknadsföring	8
Budget.....	9
Genomförande	9
5. Brobygggarutbildning – Skolverket.....	10
Erfarenheter, förutsättningar och behov	10
Varför lärarassistentutbildning?	11
Varför folkhögskola?	11
Innehåll	12
Målgrupp	13
Utbildningen ger utbildningsbevis	13
Spridning och marknadsföring	14
Budget.....	15
Genomförande	15
6. Undersöka förutsättningar för förberedande utbildning.....	16
Kommunal vuxenutbildning – Komvux.....	16
Folkhögskola.....	17
Förutsättningar och reflektion	17

1. Sammanfattning

Delredovisningen redogör för hur Socialstyrelsens och Skolverkets arbete med uppdraget att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (Ku2022/00786) har fortskridit.

Utifrån analyser av de tidigare brobyggartutbildningarna (2012–2019) beslutade myndigheterna att planera för två utbildningar – en riktad mot skola och en riktad mot socialtjänsten. Detta för att kunna göra utbildningarna så träffsäkra och ändamålsenliga som möjligt, utifrån att den kompetens som behövs för att arbeta inom skolan respektive socialtjänsten är olika.

Utgångspunkten för en ny utbildning riktad mot socialtjänsten har varit en analys av tidigare utvärderingar av brobyggartutbildningarna samt intervjuer med anställda brobyggare samt deras chefer. Analysen visade att det finns behov av en utbildning som ger kunskap om relevant lagstiftning kopplat till socialt arbete och socialtjänstens uppdrag, samt kunskap om hur rollen som brobyggare kan se ut och vilka handlingsstrategier som finns vid olika situationer.

Den aktör som bedömts som mest lämpad att ta fram och genomföra denna utbildning är Södertörns högskola. Socialstyrelsen och Södertörns högskola har ingått en överenskommelse om att högskolan är ansvarig för att genomföra utbildningen under tre terminer från hösten 2023 till och med hösten 2024.

Utbildningen startade med åtta deltagare. Ytterligare deltagare tillkommer till termin 2, då målgruppen delvis utvidgades till att även inkludera brobyggare från tidigare utbildningar samt chefer och andra nyckelpersoner i kommuner som har brobyggare som går utbildningen. Utbildningen innehåller tre delkurser och ger inga högskolepoäng.

Utgångspunkten för en ny utbildning riktad mot skolan har varit en analys av tidigare utvärderingar av brobyggartutbildningarna och samråd med romska organisationer, brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens och deras chefer, romska medborgarcenter med flera. Romska barn och elever i skolan har lika stor rätt till välutbildad personal som alla elever. Skolverket har kommit fram till att en lärarassistentutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens ger en pedagogisk utbildning som har legitimitet i skolan och som kompletterar brobyggarens egna romska språkliga och kulturella kompetens. Valet av utbildningsanordnare föll på folkhögskolor som erbjuder en hög grad av lärarledda lektioner och studiehandledning samt att de även har en nationellt framtagen utbildningsplan för lärarassistentutbildningen. Kommunerna ansvarar för att skicka deltagare till utbildningarna men ingen brobyggare anmälde trots att innehållet ansågs relevant av kommunerna. Skolverket ser också en generell minskning av antalet brobyggare i skolan.

Skolverket och Socialstyrelsen undersöker hur en förberedande utbildning bör och kan organiseras. Det är angeläget att i största möjliga mån använda de befintliga utbildningsvägarna.

2. Inledning

Föreliggande delredovisning redogör för hur Socialstyrelsens och Skolverkets arbete med uppdraget att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (Ku2022/00786) har fortskridit.

Inledningsvis presenteras det kartläggningsarbete som myndigheterna har genomfört med hänsyn till erfarenheter och utvärderingar från tidigare uppdrag om utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens. Därefter presenteras de båda myndigheternas respektive arbete och avslutningsvis beskrivs den del av uppdraget som handlar om att undersöka förutsättningar för lämplig förberedande utbildning avseende eftergymnasiala studier.

3. Bakgrund

Syftet med myndigheternas arbete inom ramen för det här uppdraget är att bidra till regeringens strategi för romsk inkludering¹, vars långsiktiga mål är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom.

Den romska strategin är en 20-årig strategi och den var halvvägs igenom när regeringen år 2022 gav Skolverket och Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att lämplig utbildning tas fram och görs tillgänglig 2022–2024 för personer med romsk språk- och kulturkompetens för arbete inom förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Skolverket ska särskilt ansvara för de delar som rör förskola, förskoleklass och skola. Socialstyrelsen ska särskilt ansvara för de delar i utbildningen som rör socialtjänst och hälso- och sjukvård. Utbildningen i sin helhet ska bidra till romsk inkludering i enlighet med regeringens strategi (skr. 2011/12:56). Innehållet i utbildningen ska utgå från de utbildningar för brobyggare som Skolverket och Socialstyrelsen tidigare tagit fram på uppdrag av regeringen.

Vid tidigare brobyggarutbildningar fanns det möjlighet för pilot- eller utvecklingskommuner att söka statsbidrag för att anställa romska brobyggare.

---

¹ Regeringens skrivelse 2011/12:56 (2012) En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032.

Inför denna utbildningsomgång fördelar Länsstyrelsen i Stockholms län ett statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering². Detta bidrag är öppet för alla kommuner att söka för olika typer av arbete med romsk inkludering.

Utifrån den gemensamma analys av de tidigare utbildningarna som genomförts beslutade myndigheterna att planera för två brobygggarutbildningar – en riktad mot skola och en riktad mot socialtjänsten. Detta för att kunna göra utbildningarna så träffsäkra och ändamålsenliga som möjligt, utifrån att den kompetens som behövs för att arbeta inom skolan respektive socialtjänsten är olika. Socialstyrelsen har även påbörjat ett arbete med att se över vilket behov det finns av en brobygggarutbildning inom hälso- och sjukvården.

4. Brobygggarutbildning – Socialstyrelsen

Erfarenheter, förutsättningar och behov

För att få en aktuell bild av förutsättningar och behov av en ny utbildning med fokus på socialtjänstens verksamhetsområden har Socialstyrelsen gått igenom och analyserat tidigare redovisningar, utvärderingar och analyser av brobygggarutbildningarna som tagits fram av Statskontoret, Länsstyrelsen i Stockholms län och Socialstyrelsen³ samt genomfört 21 semi-strukturerade intervjuer med anställda brobyggare samt chefer som har eller haft anställda brobyggare.

Intervjuerna visade på ett behov och intresse av en ny brobygggarutbildning. När det gäller innehåll i utbildningen framkom det olika behov. Vissa beskrev behov av mer kunskap om aktuell lagstiftning och hur socialtjänsten fungerade, andra beskrev behov av att träna på svåra samtal och hålla egna presentationer och ytterligare andra beskrev behov av att landa i och förstå rollen som både tjänsteperson och rom när man ska vara brobyggare.

Utöver det som framkom enligt ovan, så har uppdraget lyfts i de gemensamma samråd som hållits av Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten med företrädare för de nationella minoriteterna under våren 2022 respektive våren 2023. Vid dessa samråd presenterades bland annat identifierade behov och önskemål om brobygggarutbildningen samt förslag på övergripande innehåll för utbildningen. Deltagarna var välkomna att inkomma med synpunkter på form och innehåll.

---

² Förordning (2022:259) om statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering

³ Se tex. Statskontoret (2016). *Utvärdering av brobygggarverksamheten inom strategin för romsk inkludering*. Länsstyrelsen i Stockholm (2020). *Slutredovisning av regeringsuppdrag Att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens*. Socialstyrelsen (2019). *Utbildningsinsats till socialtjänsten — slutredovisning av uppdrag om romsk inkludering*.

Inbjudan att delta i samråden skickades ut till statsbidragsberättigade organisationer som företräder den nationella minoriteten romer.

En slutsats av analysen ovan är att det behövs ett tydligare ”brofäste” ute i kommunerna för att brobyggarna ska kunna ges rätt förutsättningar att genomföra sitt arbete. Det handlar både om att skapa tydlighet i vad brobyggaren har för uppdrag och förståelse för komplexiteten i rollen/funktionen samt att säkerställa att verksamheten har en god förståelse för/kunskap om minoriteten romer. Av denna anledning har vissa delar av utbildningen gjorts tillgänglig även för chefer och andra nyckelpersoner som samarbetar med brobyggare.

Med utgångspunkt från ovan nämnda analys togs en ny brobyggarutbildning fram med fokus på socialtjänstens verksamhetsområden.

Genom en överenskommelse mellan Socialstyrelsen och Södertörns högskola beslutades att högskolan, i nära samverkan med Socialstyrelsen, ska vara ansvarig för att ta fram den nya brobyggarutbildningen.

Varför Södertörns högskola?

Södertörns högskola har sedan 2012 hållit i tre omgångar av brobyggarutbildningar på uppdrag av Skolverket och Socialstyrelsen. Perspektivet socialtjänst har varit inkluderat där. Högskolan har sedan 2022 i uppdrag att stärka och utveckla arbetet med revitalisering och bevarandet av det nationella minoritetsspråket romani chib.⁴ Vidare ger högskolan ett antal kurser inom ämnet kritiska romska studier. Detta tillsammans med att högskolan även bedriver socionomutbildning gör att högskolan bedömdes vara en lämplig aktör.

Innehåll

Utbildningen omfattar tre kurser som går på kvartsfart och löper terminsvis efter varandra under 1,5 år.

Undervisningen hålls både digitalt och på plats i Södertörns högskolas lokaler. Kurserna examineras genom närvaro och aktivt deltagande vid föreläsningar, seminarier och workshops samt en avslutande skriftlig individuell inlämningsuppgift och muntlig presentation.

Den nya utbildningen har utarbetats utifrån den analys av behov som identifierats via intervjuer med chefer och brobyggare som deltagit i tidigare utbildningar.

Exempelvis identifierades behov av mer kunskap om relevant lagstiftning kopplat till socialt arbete och socialtjänstens uppdrag. Att få mer kunskap om hur rollen som brobyggare kan se ut och vilka handlingsstrategier som finns vid olika situationer har också efterfrågats.

---

⁴ Kulturdepartementet (2022). Ku2022/00584 Uppdrag till Lunds universitet, Stockholms universitet och Södertörns högskola att stärka de nationella minoritetsspråken.

De tre kurserna har olika teman:

1. Introduktion till socialtjänstens uppdrag och uppdraget som romsk brobyggare
2. Juridik inom socialt arbete med relevans för uppdraget som romsk brobyggare
3. Den romska brobyggjarrollen, handlingsstrategier och bemötande av socialt utsatta grupper⁵

Målgrupp

Utbildningen riktar sig till personer med romsk språk- och kulturkompetens och som har eller kommer att ha en anställning under utbildningstiden som brobyggare i en kommun.

Därtill kan chefer och arbetsledare eller andra nyckelpersoner i kommuner som har brobyggare som går utbildningen delta i delar av eller hela termin 2.

Även brobyggare som har gått en tidigare brobyggjarutbildning och arbetar i en kommun, kan delta i delar av termin 2. Det gäller även brobyggare som deltagit i tidigare brobyggjarutbildning och arbetar som brobyggare i skolan.

Utbildningen ger kursintyg

Erfarenheter från tidigare utbildningsomgångar har visat att deltagarna haft varierad utbildningsbakgrund och att det har varit utmanande för vissa att tillgodogöra sig delar av utbildningen. Den här utbildningen ger inte högskolepoäng, däremot får deltagarna kursintyg efter varje avslutad kurs.

Spridning och marknadsföring

Socialstyrelsen har använt sig av olika kanaler för att nå ut med information om brobyggjarutbildningen.

Under våren 2023 upprättades en särskild sida på Socialstyrelsens hemsida⁶ med praktisk information om utbildningen samt anmälningss formulär. I samband med detta så uppdaterades även aktuell information om brobyggjarverksamheten på Kunskapsguiden⁷. Det upprättades även en särskild e-postadress på myndigheten dit intresserade kunde vända sig om de hade frågor om utbildningen. Information om utbildningen har även funnits med i myndighetens två nyhetsbrev.

⁵ För mer information om kursen upplägg och innehåll se Webbplats. *Utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens* (2023) <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/nationella-minoriteter/utbildning-for-brobyggare-med-romsk-sprak-och-kulturkompetens/> 2023-12-05

⁶ Webbplats. *Utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens* (2023) <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/nationella-minoriteter/utbildning-for-brobyggare-med-romsk-sprak-och-kulturkompetens/> 2023-12-05

⁷ Webbplats. *Brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens* (2023) <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/nationella-minoriteter/romer-och-romani-chib/brobyggare-med-romsk-sprak-och-kulturkompetens/> 2023-12-05

Inom ramen för regeringsuppdraget att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas och de nationella minoritetsspråken⁸ har en inspelad dialog tagits fram om arbetet med romsk inkludering, där brobyggart utbildningen lyfts.⁹ Detta följdes upp av ett digitalt erfarenhetsutbyte där en av de ansvariga lärarna från Södertörns högskola deltog tillsammans med ett tjugotal deltagare från olika kommuner.

Även Länsstyrelsen i Stockholms län har i sitt nyhetsbrev publicerat information om utbildningen. Vid ett kommunalt nätverk för romsk inkludering som hölls av Länsstyrelsen i maj 2023 presenterades den kommande utbildningen och synpunkter inhämtades.

Dessutom har nationell minoritetsmedia¹⁰ såsom minoritet.se, Magasin Dikko och Romer i Stockholm lyft utbildningen.

Sveriges radios kanal Radio Romano har även sänt ett inslag under 2023 om satsningen, med bland annat en intervju med ansvariga utredare.¹¹

Budget

Socialstyrelsen betalar för utbildningsplatsen och kommunerna står för lönekostnaderna. Vid de utbildningsdagar som genomförs vid Södertörns högskola står Socialstyrelsen för resor till och från Stockholm samt övernattningskostnader för deltagare som inte är bosatta i Stockholms län.

Genomförande

Utbildningen inleddes i oktober 2023 med åtta deltagare. För termin två har ytterligare tre personer anmält sig, utifrån den då delvis utvidgade målgruppen, enligt ovan.

Inför att utbildningen startade fick deltagarna möjlighet att svara på en förväntansenkät. Syftet med förväntansenkäten var att få övergripande bakgrundsinformation om deltagarna samt att se vilka förväntningar de har av utbildningen samt sitt arbete som brobyggare i en kommun.

Förväntansenkäten kommer att följas upp av en ytterligare enkät då utbildningen är genomförd i början av år 2025. En sammanställning av enkäternas samlade resultat kommer därefter att redovisas.

---

⁸ Kulturdepartementet (2022). Ku2019/01043 Ku2022/00585. *Uppdrag till Socialstyrelsen att ta fram och sprida kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om de nationella minoriteternas rättigheter och de nationella minoritetsspråken*

⁹ Webbplats. *Strategin för romsk inkludering* (2023) <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/arbetsmetoder-och-perspektiv/nationella-minoriteter/romer-och-romani-chib/strategin-for-romsk-inkludering/> 2023-12-05

¹⁰ Se webbplatserna www.minoritet.se, <https://dikko.nu/> och [Facebooksidan Romer i Stockholm](https://www.facebook.com/romer_i_stockholm/) 2023-12-07

¹¹ Webbplats. *Mirelle & Karin: Nevi edukatsia avla khaj romane brobyggare* (2023) <https://sverigesradio.se/artikel/mirelle-karin-nevi-edukatsia-avla-khaj-romane-brobyggare>. 2023-12-05

5. Brobygggarutbildning – Skolverket

Erfarenheter, förutsättningar och behov

För att få en aktuell bild av förutsättningar och behov av en ny utbildning med fokus på skolans verksamhetsområden har Skolverket gått igenom och analyserat tidigare redovisningar, utvärderingar och analyser av brobygggarutbildningarna som Statskontoret, Länsstyrelsen i Stockholms län och Skolverket genomfört. I dessa utvärderingar har det bland annat framkommit att deltagarna efterfrågat fördjupning av utbildningen gällande det egna verksamhetsområdet. Därtill har det framkommit att det varit svårt att hitta balansen mellan studierna och arbetet vilket påverkade studierna negativt för vissa. För att möjliggöra fokus på studierna beslutade Skolverket därför att satsa på en utbildning som ges under en kortare tid jämfört med de tidigare brobygggarutbildningarna som gick över fyra terminer på kvartsfart.

I delredovisningen av brobygggaruppdraget 2019¹² diskuterades generellt det låga antalet deltagande kommuner i satsningen och det konstateras att det statliga bidraget är helt avgörande för brobygggarverksamheten. I Skolverkets förslag för ny brobygggarutbildning¹³ lyfte Skolverket återigen vikten av statlig finansiering för långsiktighet. I slutet av 2019 arrangerade Skolverket och Socialstyrelsen ett seminarium för de brobyggare som deltagit i utbildningen. Syftet med mötet var att få deras synpunkter. Förutsättningar och stöd att genomföra utbildning lyftes fram som viktigt. En sak som efterfrågades var mer utbildning med möjlighet till både breddning och fördjupning.

I slutredovisningen av brobygggaruppdraget 2020¹⁴ konstaterades att antalet brobyggare i skolan var betydligt färre än i andra verksamhetsområden. Dessutom återkopplar kommunerna att det är svårt att redovisa tydliga effekter av brobyggarens arbete bland annat eftersom en brobyggares arbete i skolan är väldigt varierande. Skolverkets utgångspunkt är att alla barn har lika stor rätt till utbildad personal.

En utbildningsinsats behöver utifrån ovanstående även bidra till långsiktigheten och ge legitimitet att jobba som brobyggare men även erhålla sådana kompetenser att en konkurrenskraft uppstår gentemot andra tjänster i skolan. Mot detta har hänsyn tagits till vilka utbildningar som är meriterande i skolan.

Som ett led i kompetensutveckling för de brobyggare som gått den tidigare utbildningen och som inte vill eller kan gå den utbildning Skolverket nu erbjuder kommer plats på Socialstyrelsen delkurs ”Juridik inom socialt arbete med relevans för uppdraget som romsk brobyggare” att erbjudas under vt24.

¹² Skolverket (2019) 2016:00729 Redovisning av regeringsuppdraget att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (Ku2016/00995/DISK)

¹³ Skolverket (2021). 2020:315 Redovisning av uppdrag Att ta fram förslag på brobygggarutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens

¹⁴ Skolverket (2020). 2019:00881. Slutredovisning av regeringsuppdrag Att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (Ku2016/00995/DISK)

Brobyggare i skolan har uttryckt ett behov av större kunskap och förståelse för socialtjänstens verksamhet vilket även erbjuds i den planerade utbildningen enligt nedan.

Varför lärarassistentutbildning?

En utgångspunkt för Skolverkets arbete har varit att romska elever har lika stor rätt till välutbildad personal som andra elever. Utbildningen som ska erbjudas brobyggare ska därför ge fördjupade kunskaper om skolan som verksamhetsområde och färdigheter för att jobba där. De romska brobyggarna har ett viktigt uppdrag både i att stötta romska elever direkt och i att öka förtroendet mellan vårdnadshavare och skolan.

Målsättningen är att brobyggare ska ges möjlighet att bygga en professionalitet utifrån en utbildning som ger kompetenser inom skolans verksamhetsområde och som kompletterar den romska brobyggarens befintliga kompetens gällande språk och kultur. Utbildningen ska ge kvalifikationer som efterfrågas av skolan i ett bredare perspektiv. Det blir särskilt viktigt om huvudmannen inte längre har brobyggareverksamhet. Genom att utbildningen specifikt fokuserar på kunskap för att arbeta i skolan minskar risken för inlåsnings effekter på arbetsmarknaden. Utbildad personal och romska förebilder är viktigt på alla skolor, oavsett om de har romska elever eller inte.

Genomförd utbildning ska ge en bredd av kunskap och färdigheter för att arbeta i skolan som ett stöd för lärare och (romska) elever. Att arbeta i och utanför klassrummet, med att skapa relationer och stötta upp vid undervisning samt med administrativt och praktiskt kringarbete kan vara arbetsuppgifter brobyggaren har i skolan, enligt de brobyggare som Skolverket samtalat med.

För att förstå vilken typ av utbildning som skulle kunna vara lämplig har Skolverket tittat på de eftergymnasiala utbildningarna elevassistent, lärarassistent och socialpedagog. Skolverket har även läst ett antal platsannonser för att förstå rektorers krav och önskemål om kompetens till dessa typer av tjänster. Av dessa utbildningar är lärarassistentutbildningen den utbildning som tydligast kopplar till skolans verksamhetsområde inklusive skolans organisation, värdegrund och uppdrag. Valet som följde blev en utbildning till lärarassistent.

Varför folkhögskola?

Utbildningar till lärarassistent ges av folkhögskolor men kan även läsas som yrkesutbildning. Eftersom tidigare brobyggareutbildningar hade förhållandevis låg genomförandegrad (endast 12 personer av 21 som startade utbildningen slutförde den med godkända resultat) valde myndigheten folkhögskola eftersom det är en studieform med hög grad läroledda lektioner som dessutom erbjuder studiehandledning.

Skolverket tog kontakt med Folkhögskolor med lärarassistentutbildning i samverkan (FliS) som samlar flertalet svenska folkhögskolor med lärarassistentutbildning i en gemensam förening.

FliS mål är att stärka lärarassistentens yrkesroll och de har därför utarbetat en gemensam utbildningsplan.

Eftergymnasiala utbildningar är krävande oavsett om de sker på akademisk nivå eller folkhögskola. Det är därför angeläget att deltagare har de efterfrågade kompetenser som utbildningen kräver.

Enligt utbildningsplanen ska lärarassistenten efter genomförd och godkänd utbildning visa sådan kunskap och färdighet som krävs för att självständigt och i grupp kunna arbeta i skolans verksamhet. Lärarassistenten ska kunna arbeta utifrån skolans värdegrund och styrdokument, FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och FN:s barnkonvention. Allt detta är angelägen kunskap i arbetet med romsk inkludering.

Skolverket reserverade totalt åtta platser hos Wendelsbergs folkhögskola utanför Göteborg och Glokala Folkhögskola i Malmö. Dessa städer valdes eftersom de har en stor romsk befolkning, de har lärarassistentutbildning och dessutom har båda orterna romska medborgarkontor (Romskt informations- och kunskapscenter och Romano Center i Väst) som involveras i utbildningens genomförande.

De platser som Skolverket reserverade är på folkhögskolornas ordinarie utbildning till lärarassistent vilket innebär att de romska deltagarna skulle läsa utbildningen tillsammans med övriga deltagare. Detta kan bidra till lärande mellan romer och icke-romer.

Innehåll

Utbildningen ges på heltid på folkhögskolan under ett läsår.

Lärarassistentutbildningen tar sin utgångspunkt i skolans pedagogiska miljö där lärande, socialt samspel, relationsbyggande och administrativa inslag är del av det centrala innehållet.

Lärarassistentutbildningen ger kunskaper och färdigheter inom de nio områden som är definierade enligt FliS utbildningsplan:

1. Skolans organisation och uppdrag
2. Ledarskap
3. Pedagogik, lärande och utveckling
4. Beteende och socialt samspel
5. Kommunikation och konflikthantering
6. Dokumentation och administration
7. Pedagogisk professionell utveckling
8. Fördjupningsarbete (med romsk frågeställning för Skolverkets deltagare)
9. Lokal profil (max 20%), definieras av folkhögskolan.

Ovanstående ligger till grund för respektive folkhögskolas egen utbildningsplan och där anges även examinationsformer.

Målgrupp

Målgruppen för utbildningen till lärarassistent är de som är anställda av en skolhuvudman och har romsk språk- och kulturkompetens. Behörighetskrav för samtliga deltagare är även 3-årig gymnasieexamen eller motsvarande med behörighet för yrkeshögskola och med särskild behörighet i svenska 2 eller svenska som andraspråk 2.

Utbildningen ger utbildningsbevis

Efter genomförd och godkänd utbildning erhålls ett utbildningsbevis från folkhögskolan.

Synpunkter på utbildningens utformning

Skolverket har tagit kontakt med flertalet olika parter för att lyssna in erfarenheter, tankar och synpunkter kring utbildningens utformning: Romano center i Väst i Göteborg, Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö, enskilda brobyggare från Göteborgs och Helsingborg kommuner, tidigare utbildare vid Södertörns högskola samt romska ideella organisationer.

Romano center i Väst framförde att planeringen med en lärarassistentutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens är helt rätt. Folkhögskolan som skolform ansågs bra för den här typen av utbildning. Lärarassistentens status beskrivs som högre än brobyggarens.

Romskt informations- och kunskapscenter i Malmö lyfter att förståelsen om att arbeta med nationella minoriteter generellt sett är väldigt låg. Det finns ett behov av att aktuella folkhögskolorna behöver förankra sin kompetens gällande nationella minoriteter. Idag håller Romskt informations- och kunskapscenter en föreläsning på lärarassistentutbildningen vid Wendelsbergs folkhögskola.

I samtal med brobyggarna framkom att de arbetsuppgifter de utför överensstämmer i stort med en lärarassistents och de av Skolverket definierade arbetsuppgifter som andra än lärare kan utföra¹⁵. En brobyggare lyfter att alla inte förstår vad brobyggare är.

Samtal har även förts med utbildarna på den tidigare brobyggartutbildningen vid Södertörns högskola. De lyfte fram behovet av utbildning på alla nivåer och behov av utbildning för brobyggare i hela landet. De som jobbar som brobyggare har en stor betydelse för romska elevers närvaro och är ett stöd till deras vårdnadshavare. Det är angeläget att majoritetssamhället får en större kunskap om

---

¹⁵ Webbplats. Avlasta lärare med lärarassistenter och andra kompetenser. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/leda-personal/avlaster-larare-med-lararassistenter-och-andra-kompletterande-kompetenser> 2023-12-06

den nationella minoriteten romer vilket inte är minoritetens ansvar. Södertörn tipsar om två av sina utbildningar som kan vara lämpliga fortbildningskurser för lärare på valda folkhögskolor att ta del av. Den ena är *nationella minoriteter* 7,5 hp¹⁶ och den andra *romers rättigheter och nutida situation* 7,5 hp¹⁷.

Vid samrådet med romska organisationer våren -23 efterfrågade Skolverket inspel till utbildningens fördjupningsarbete vilket ska ha en romsk frågeställning. Det resulterade i flertalet kloka idéer som gavs vidare till folkhögskolorna för att användas i deras planering. I samråd har även vikten av att undvika särlösningar och inlåsningseffekter med brobyggartutbildningen framkommit.

Spridning och marknadsföring

Skolverket har under vårterminens bjudit in 33 kommuner i Skåne och 16 kommuner med pendlingsavstånd till Göteborg till möten. Inbjudan gick till skolchef eller motsvarande. Skolverket bjöd in till enskilda möten med de kommuner som har eller tidigare haft brobyggare i skolan. De totalt 49 kommunerna erbjöds två korta informationsträffar. Det var 20 kommuner som deltog på möten. Efter informationsträffarna har uppföljning skett med samtliga som deltagit för att sondera intresse. I regel via flertalet mejl men flera möten har hållits med kommunerna Göteborg, Lund, Malmö och Mölndal.

De chefer som deltagit i möten har samstämmigt bekräftat att inriktningen på utbildningen är genomtänkt och att det är viktigt med en brobyggartutbildning som har en bred förankring i skolans verksamhetsområde. Man ser fördelar med att brobyggare har en pedagogisk utbildning.

Skolverket har använt sig av olika kanaler för att nå ut med information om lärarassistentutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens. På Skolverkets webb har en särskild sida med information upprättats¹⁸. I Skolverkets riktade nyhetsbrev till skolchefer har lärarassistentutbildning för personer med romsk språk- och kulturkompetens beskrivits och likaså i nyhetsbrevet om nationella minoriteter som Länsstyrelsen i Stockholm skickar ut. Skolverket har även presenterat utbildningens upplägg och lyssnat in synpunkter vid Länsstyrelsen i Stockholms läns nätverksträff för romsk inkludering den 11 maj 2023 i Stockholm. Sveriges radios kanal Radio Romano har även sänt ett inslag 3 maj 2023 om satsningen där en intervju fanns med ansvarigt undervisningsråd.

För att i största möjliga mån visa på ekonomiska möjligheter till finansiering har Skolverket i möten med huvudmännen även informerat om Länsstyrelsen i Stockholms läns statsbidrag för romsk inkludering samt Skolverkets bidragsram till statsbidraget för lärarassistenter för respektive kommunal huvudman.

¹⁶ Webbplats. Kurs. Nationella minoriteter <https://www.sh.se/program--kurser/kurser/grund/nationella-minoriteter> 2023-12-06

¹⁷ Webbplats. Kurs. Romers rättigheter och nutida situation. <https://www.sh.se/program--kurser/kurser/grund/romers-rattigheter-och-nutida-situation> 2023-12-06

¹⁸ Webbplats. Utbildning till lärarassistent för dig med romsk språk- och kulturkompetens. www.skolverket.se/brobyggare 2023-12-06

Budget

Skolverket bekostar utbildningsplatsen till folkhögskolan. Skolverket har även erbjudit kommunerna en delfinansiering av brobyggarens lön motsvarande 16 000 kr/månad under de nio månader utbildningen varar. Då kommunerna har ett eget ansvar för romsk inkludering är det rimligt att utgå från att de står för en del av kostnaden själva.

Eftersom Skolverket den 14 juni fortfarande inte hade någon deltagare till utbildningen togs beslut om att erbjuda full kostnadstäckning om någon anmälde sig.

Genomförande

Få kommuner som Skolverket kontaktat har en befintlig brobyggjarverksamhet och ingen kommun Skolverket varit i kontakt med har planer på att starta upp.

Flertalet kommuner beskriver att de under året haft ett pressat läge både gällande arbetsbördan och det ekonomiska läget. Flera kommuner har tvingats säga upp personal inom skolan. En chef på förvaltningsnivå konstaterade att rektorerna inte har mottaglighet att titta på erbjudandet, ens om ersättning för löner utgick.

Några kommuner inventerade om det fanns någon anställd i skolan som hade romsk språk- och kulturkompetens men med annan anställning än brobyggare. Dock utan framgång. Eftersom modersmåls lärare är en del av huvudmannens organisation och dess anställda personal antog Skolverket att de även letade potentiella deltagare bland modersmåls lärare i romani chib men så hade inte skett. När det uppdagades tog myndigheten kontakt med respektive språkcentrum för att se om de hade en potentiell deltagare till lärarassistentutbildningen.

Modersmåls lärare är en profession i skolan som möter romska elever och vårdnadshavare och kan ha en funktion likt en brobyggare, det vill säga att stärka relationen mellan eleven, skolan och hemmet. Enligt Skolverkets statistik för modersmåls lärare¹⁹ läsåret 21/22 har endast 7% av landets 42 modersmåls lärare i romani chib en pedagogisk högskoleexamen. Flertalet skulle kunna stärkas i sin roll av att genomföra en pedagogisk utbildning. Lunds kommun, Trollhättans kommun, Göteborgs kommun och Malmö kommun undersökte intresset men i augusti stod det klart att det inte fanns deltagare till utbildningen för start läsåret 23/24.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk²⁰ anger att alla Sveriges kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete sedan lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk förstärktes 2019. Skolverket har efterfrågat om det finns politiska

---

¹⁹ Webbplats. Modersmåls lärare och studiehandledare på modersmål läsåret 2021/22
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik> 2023-12-05

²⁰ Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. SFS nr: 2009:724.

mål där kommunerna aktivt tagit ställning för romsk inkludering. Detta för att se om målen skulle kunna motivera att skicka deltagare i utbildningen.

Det är tydligt i dialogen med huvudmän att det finns behov av fortsatt brobyggareverksamhet och att det är olyckligt att verksamheten helt avslutats eller minskats i vissa kommuner där man tidigare haft romska brobyggare. Detta överensstämmer även med vad romska organisationer framfört i samråd med Skolverket.

Vid kursstart i slutet på augusti fanns inga deltagare. I förlängningen av uppdraget behöver Skolverket se över om förutsättningarna för huvudmännen i Skåne och Västra Götaland har förändrats och om det finns möjlighet för dem att skicka deltagare till kommande läsår. Skolverket behöver även undersöka hur myndigheten kan möjliggöra för huvudmän i andra delar av landet att ta del av erbjudandet utifrån en större nationell spridning.

6. Undersöka förutsättningar för förberedande utbildning

Skolverket och Socialstyrelsen ska enligt uppdraget undersöka förutsättningar för en förberedande utbildning för eftergymnasiala studier och föreslå hur en sådan utbildning bör organiseras och genomföras. Nedan redovisas hittills genomfört arbete. Folkbildningsrådet har löpande deltagit i arbetet. Skolverket och Socialstyrelsen konstaterar att det som bäst förbereder en person för eftergymnasiala studier är att ha avslutat en utbildning som ger grundläggande behörighet för eftergymnasiala studier. Arbetet började därför med att undersöka vilka potentiella vägar som finns för den som antingen inte har gått gymnasiet eller har gått gymnasiet men där det inte har lett till grundläggande behörighet.

Den vanligaste vägen mot eftergymnasiala studier är att ha en gymnasieexamen från ett gymnasieprogram eller Komvux men det finns fler vägar såsom Folkhögskola, utländsk gymnasieutbildning, ansökan av reell kompetens eller International Baccalaureate.

Nedan redovisas de alternativ som kan tänkas vara mest aktuellt för flest personer som inte har en gymnasieexamen, dessa är Folkhögskola och Kommunal vuxenutbildning – Komvux.

Kommunal vuxenutbildning – Komvux

Från 20 års ålder kan den som så behöver komplettera sin tidigare utbildning eller välja att påbörja en ny utbildningsinriktning. För studierna upprättas en

individuell studieplan och kan motsvara grundskola och gymnasieskola. På Komvux kan en examen läsas in som motsvarar gymnasieskolan.

Folkhögskola

Ett kännetecknande för folkhögskolans pedagogik är att en stor andel av lärandet sker gemensamt i grupp och det finns en betoning på aktivt deltagande och samtal. Därtill en hög andel lärarledda lektioner samt individanpassad pedagogik vilken gör att folkhögskolan som utbildningsform riktar sig till en bred målgrupp som vill utbilda sig.

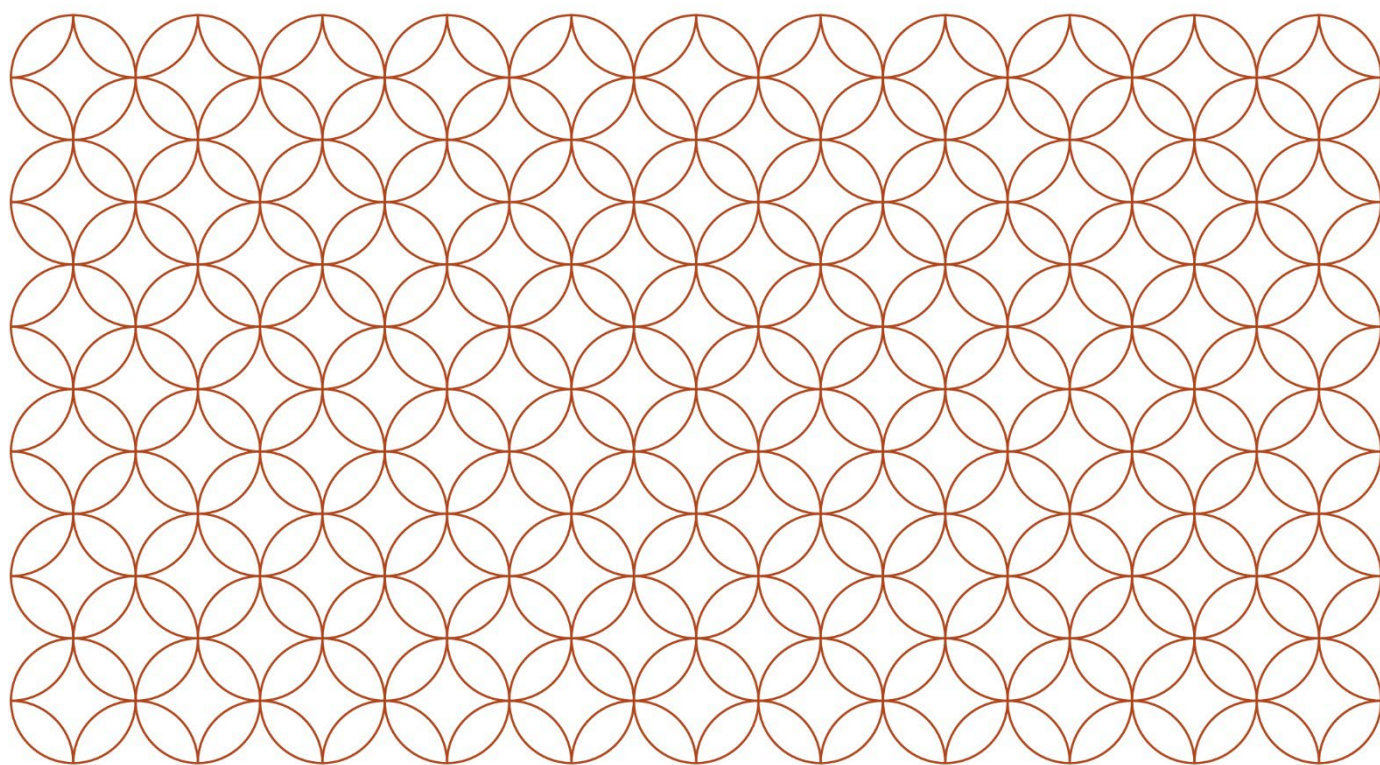
För personer som inte har studievana har några folkhögskolor i landet studiemotiverande kurser som kan tjäna som en förberedande utbildning inför fortsatta studier på folkhögskola eller Komvux. Målet med dessa är att hitta självförtroende och motivation jämte att skapa en plan för framtiden. Denna utbildning är på heltid i 3 månader. Folkbildningsrådet uppger att det skulle vara möjligt att köpa plats på dessa utbildningar. Drygt hälften av de som genomfört studiemotiverande kurs läser vidare på folkhögskola eller Komvux med en omfattning på minst 50 %.

Allmän linje är folkhögskolans alternativ till att läsa in grundskolan, gymnasiet och Komvux och en parallell väg till vidare studier för vuxna. Det finns en tydlig behörighetsmodell avseende studietid och vilka kurser en deltagare behöver genomföra för att bli klar med grundskola och gymnasieskola. Dessa två nivåer går att kombinera. Studierna behöver pågå minst ett år för att deltagaren ska få ett behörighetsintyg som visar på grundläggande behörighet. Folkhögskolan har möjlighet att tillgodoräkna deltagaren tidigare studier i form av studietid och godkända ämnen och den sammanlagda studietiden på gymnasienivå ska motsvara minst tre år. Folkbildningsrådets bild är att folkhögskola som form i för låg grad är känd som ett alternativ.

Förutsättningar och reflektion

För att en förberedande utbildning ska vara av värde för en deltagare behöver den innehålla relevanta moment. En målgrupp med olika utbildningsbakgrunder behöver en individanpassad förberedande utbildning som är relevant och ändamålsenlig. Det skulle därför vara problematiskt att föreslå en utbildningsinsats som är lika för alla. Att koppla en förberedande utbildning specifikt till brobyggartutbildningen skulle dessutom förlänga utbildningen avsevärt vilket också är tvivelaktigt då den ska ske inom ramen av en tjänst.

Det är angeläget att i största möjliga mån använda befintliga utbildningsvägar. Skolverket och Socialstyrelsen kommer fortsätta undersöka på vilket sätt en förberedande utbildning bör och kan organiseras och genomföras.

Skolverket

www.skolverket.se